

Nr 849

Av herr **Hagberg m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 108, angående vissa anslagsfrågor m. m. rörande det militära försvaret under budgetåret 1963/64.*

(Lika lydande med motion nr 706 i Första kammaren)

Med riksdagens behandling av regeringsförslaget om kostnadsramen för de militära utgifterna fyra år framåt har i princip bindande beslut fattats rörande det svenska försvarets omfattning och innehåll. I proposition nr 108 och 110 dras slutsatserna därav strategiskt och organisatoriskt. De utgår från ett beslut 1948, som säges vara vägledande för målsättning, slutsatser och förslag. Detta beslut innebar exempelvis ekonomiskt, att försvarsutgifterna skulle fastlåsas vid 815 miljoner kr. om året medan de nu fixerats vid mer än det femdubbla och förutsätter årliga ökningarna med omkring 200 milj. kr. Efter de fyra år som den nya ramen skall omfatta kommer enbart ökningen av försvarsutgifterna att uppgå till lika mycket som de beräknade samlade utgifterna 1958. Redan detta ger ett skevt intryck åt den återopade målsättningen.

De samlade försvarsutgifterna, i vilka inräknats utgifter på kapitalbudgeten, civilt försvaret, det militära pensionsväsendet och på andra huvudtitlar ingående kostnader med militärt syfte (ehuru inte den på militära grunder baserade jordbrukspolitikerna), rör sig kring 4,2 miljarder kr. och uppgår alltså 1966/67 till 4,8 miljarder eller ändå mer. Samma år kan inkomstposten *direkta skatter* med avdrag för 2,5 miljarder kr. försäkringsavgifter tangera summan 6 à 6,5 miljarder kr. Det betyder att försvarsutgifterna totalt kommer att sluka minst 3/4 av de direkta skatterna! Hela inkomstökningen på direkta skatter äts alltså upp av de militära ökningarna utan att andra automatiska utgiftsökningar kan finansieras med bidrag av den *direkta skatte*källan. Detta skapar stora finansieringsproblem.

Enligt förslaget skall försvarsmakten kunna "samtidigt sättas in mot en kustinvasion och en gränsinvasion av större omfattning samt i samband därmed insätta luftlandsättningsföretag. I en av dessa invasionsriktningar skall motståndarens anfall kunna avvärjas. I den andra riktningen begränsas uppgiften till att ockupation av svenskt område skall fördröjas.

I de delar av landet som bedöms primärt icke bli utsatta för invasion skall övervakning och försvar mot mindre företag kunna säkerställas. Bland annat genom dessa åtgärder skall möjligheter skapas att omgruppera styrkor till dessa områden."

Denna ambitiösa målsättning innebär att försvaret icke uppbygges för att vara ett neutralitetsförsvar. Detta kan bara tolkas så att neutralitets-

linjen ur militär synpunkt inte anses realistisk och att alltså försvaret måste ha helt andra uppgifter än neutralitetens värnande. Det är en klar motsättning mellan utrikespolitikens och militärpolitikens mål. Målsättningen innebär vidare, att det svenska försvaret skall klara uppgifter som ingen stormakt förmådde klara under andra världskriget. Slutligen innebär den att den revolution som inträffat i krigstekniken, där kärn- och raketvapen anses komma att spela den avgörande rollen i ett eventuellt nytt storkrig, inte upptagits i de krigsfallsbedömningar för vilka försvarsmakten utformats.

I medvetandet om uppläggningsens uppenbara svagheter argumenterar militärledningen för svenska atombomber, som skulle kunna användas i defensivt syfte över svenskt territorium och dess närmaste omgivning. Men bomber av hiroshimabombens styrka, som det väl här närmast skulle vara fråga om, kan inte imponera på makter som disponerar över 100-faldigt starkare och dessutom billigare bomber. De 40 à 50 miljarder kr. som ett hundratal svenska atombomber skulle kosta kan alltså inte ha den betydelsen att avskräckningsmomentet hos det svenska försvaret ökade.

Däremot visade Kubakonflikten hur en kärnvapenmakt kan reagera inför misstanken att kärnvapen stationerats på en småstats territorium, även om det skett i defensivt syfte att skydda småstaten mot ett uttalat anfallshot. Den amerikanska regeringen uttryckte beredskap att utlösa ett allmänt kärnvapenkrig, ett världskrig, därest de utpekade kärnvapnen blev avlägsnades. Dessutom infördes en regelrätt flottblockad med samma motiv. Denna erfarenhet stöder antagandet att innehavet av s. k. taktiska kärnvapen hos en småstat kan innebära ett hot mot småstaten själv och ökar faran för en internationell konflikt.

I Europa finns i dag fyra stater som har neutraliteten som utrikespolitisk målsättning. De är utom Sverige Finland, Schweiz och Österrike. Dessa stater har väsentligt lägre militärutgifter än Sverige. Finlands militärutgifter torde uppgå till 1/14 av Sveriges, Österrikes till 1/12 och Schweiz till omkring en fjärdedel.

En annan skillnad är att dessa stater har fått sin neutralitet garanterad av en eller flera makter. Bland garanterna av Schweiz neutralitet befinner sig även Sverige. Österrikes neutralitet har garanterats av de ledande världsmakterna, däribland Sovjetunionen och Förenta staterna. Finlands neutralitet är garanterad av Sovjetunionen. I denna garanti ingår, att därest Finland angripes av en tredje makt skall Finland kunna erhålla hjälp av Sovjetunionen. Däremot har Finland inte iklätt sig någon motsvarande skyldighet.

Alla dessa stater har rätt att upprätthålla ett eget försvar till skydd för sin neutralitet. De har hittills icke haft några nackdelar av den garanterade neutraliteten, men däremot stora fördelar. De anser också utan undantag

att deras säkerhet ökat genom neutralitetsgarantierna. Det behöver inte vara så att detta förklarar varför de har så väsentligt lägre militärutgifter, men sannolikheten talar för att de anser garantierna viktigare än de egna insatserna för att trygga sina territorier och sina länders fred.

Enligt vår mening är de militära utgifterna så betungande och perspektiven för ytterligare ökningarna så avskräckande att även frågan om stormaktsgarantier borde föras in i den framtida planeringen av den självständiga svenska utrikespolitiken.

Den av försvarsdepartementet åberopade försvarsutredningen utgår från att den stora faran hotar från gränsen till det neutrala Finland. Det heter härom:

"I nuvarande militärpolitiska läge och med tanke på norra Skandinaviens betydelse syns i första hand risk för *gränsinvasion* föreligga över finsk-svenska gränsen."

Denna för Finland mycket kränkande och orimliga beskrivning utgår alltså från att det neutrala Finland skulle vara villigt att tillsammans med Sovjetunionen angripa vårt land. Inga historiska skäl, inga erfarenheter kan åberopas härför. Inga diplomatiska akter stöder påståendet. Sannolikhetsskäl kan däremot ges för antagandet att ett neutralt Sverige är ett stort intresse för vår stormaktsgranne i öst liksom för Finland. Därjämte visar många fakta, att Sovjetunionen anser ett självständigt neutralt Finland även vara i dess eget intresse.

Det är egendomligt att ett neutralt grannlands område som Finlands på detta sätt utpekats som det farligaste hotet mot Sverige medan våra A-paktsgrannar Danmark och Norge inte alls anses utgöra samma problem. Om Danmark, Västtyskland, England och USA nämnes inte ett ord. Däremot antydes den norsk-svenska gränsen som ett möjligt potentiellt fredshot. Det heter härom:

"Man får dock inte bortse ifrån, att sådana omkastningar (!) i läget kan inträffa, att en gränsinvasion kan komma att ske även över norsk-svenska gränsen."

Alltså det primära hotet mot vilket beredskapen uppbygges är finska gränsen. I anledning därav förutsattes att ytterligare en infanteribrigad omdirigeras norrut och utbildas för detta tänkta krig. Samtidigt ställes en viss nedskärning av infanteriets styrkor i utsikt.

Under dessa förhållanden skall inte längre riksdagen utforma "den operativa målsättningen". Det skall bli regeringens och ÖB:s angelägenhet, enligt det framställda förslaget.

Enligt planen sker en allmän uppflyttning av befälets inkomstnivå på en omväg. Funktioner som hittills skötts av underbefäl besättes med underofficerare eller i vart fall högre betalda. Motsvarande förändringar sker hela vägen upp. Exempelvis jagare som tidigare hade kapten som chef har

nu kommandörkaptener av första och andra grad som sekond och chef. Detta förbereder en betydande ökning av försvarets lönekostnader.

Under andra världskriget blev partisankrigföringen en viktig faktor i kampen mot hitlertysklands dominans. Denna form av krigföring band betydande stridskrafter för angriparen och förberedde hans slutliga nederlag.

Efter andra världskriget har sensationella krigsavgöranden fällts genom partisankrig. Det räcker att nämna Frankrikes nederlag i Indokina och Algeriet eller nedkämpandet av Batistaregimen på Kuba som typiska exempel. Det är egendomligt att dessa möjligheter över huvud taget inte anses värda en undersökning när det gäller Sveriges försvarsproblem.

Med hänvisning härtill föreslås,
att riksdagen i anledning av proposition nr 108 i skrivelse till regeringen begär en allsidig utredning om den svenska försvarspolitikens uppgifter och målsättningar, om garantier för den svenska neutraliteten kan erhållas och möjliggöra en minskning av militärutgifterna och en ökning av vårt lands säkerhet, om betingelser och förutsättningar att utveckla hela folkets försvarskraft i det s. k. fria kriget under en eventuell ockupation samt om rationaliseringar och besparingar i syfte att nedbringa de betungande militärutgifterna.

Stockholm den 5 april 1963

H. Hagberg Gunvor Rydning Henning Nilsson

C.-H. Hermansson Helmer Holmberg